

Вісник ХНАУ

2006,
№ 1

*Серія "Економіка АПК
і природокористування"*

Редакційна колегія

В.П. Мартьянов,
д-р екон. наук, професор
М.О. Бєседін,
д-р екон. наук, професор
Л.М. Анічин,
д-р екон. наук, професор
Л.О. Антоненко,
д-р екон. наук, професор
Л.І. Михайлова,
д-р екон. наук, професор
В.Г. Рижков,
д-р екон. наук, професор
М.А. Садиков,
д-р екон. наук, професор
В.К. Горкавий,
канд. екон. наук, професор
О.І. Гуторов,
канд. екон. наук, доцент
О.В. Олійник,
канд. екон. наук, доцент
М.Ф. Огійчук,
канд. екон. наук, професор
С.В. Юшко,
канд. екон. наук

Видається з
вересня 1997 р.
(матеріали друкуються мовами
оригіналів-українською,
російською та англійською)

головний редактор

*заступник головного
редактора*

*відповідальний
секретар*

2006. – № 1

Видання фахове

**Збірник наукових праць
Харківського національного
аграрного університету**

Вісник ХНАУ

**Серія "Економіка АПК
і природокористування"**

*Збірник належить до переліку
наукових видань, в яких можуть
публікуватися основні
результати дисертаційних робіт
з економічних наук
(Бюлетень ВАК України. – 1998. - №3)*

*Друкується за рішенням ученої ради
Харківського національного
аграрного університету
ім. В.В. Докучаєва
(протокол № 1 від 20.02.2006 р.)*

**Засновник –
Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва**

Науковий редактор номера
В.П. Мартянов

Літературні редактори
А.М. Чорна, О.В. Тихошенко,
Т.О. Фітсова, Т.С. Кучеренко,
Л.І. Сібенкова
Коректори
Т.М. Сотова, М.А. Захарченко

Комп'ютерна верстка
О.М.Сенікіна

Художнє оформлення
С. Панченко

***Погляди редколегії не завжди
збігаються з позицією авторів***

**Адреса редакційно-видавничого
відділу:**

62483, Харків, п/в "Комуніст – 1",
ХНАУ

Тел. (8-0572) 99-72-70

Факс: (8-0572) 936067

E-mail: admin@agrouniver.kharkov.com

Свідоцтво про державну реєстрацію
ХК №495 від 15.09.97.

Підписано до друку 30.03.2006

Формат 60x84/16.

Гарнітура Times New Roman

Друк офсетний.

Ум.-друк. арк. 26,0, обл.-вид. арк. 29,0.

Тираж 300. Замовлення 49.

Дільниця оперативного друку ХНАУ

© ХНАУ, 2006

В.В. Попова, канд. екон. наук
Національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАКРОСИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Розглядається проблема впливу ефективності сформованих факторних комбінацій і підприємницького сектора на економічний розвиток країни. Порушується коло питань, пов'язаних із системними цілеспрямованими організаційними змінами і виходом вітчизняної економіки на сучасний рівень господарювання.

Постановка проблеми. Необхідність організаційних змін у макроекономічних системах виникає незалежно від ідеології, традицій, політичного ладу і вихідного рівня розвитку. Від того, яким чином будуть здійснюватися зміни, залежить тривалість позитивного розвиваючого тренда, що складас основу економічного зростання і національного процвітання. Для країни, які демонструють відносно високі показники економічного зростання, с характерним використання виробничих факторів на інноваційній основі. Досконалість системи регулювання процесу розвитку залежить від рівня конкурентного впливу зовнішнього оточення: "Рівні економічного розвитку різних країн можна представити у вигляді деякого ряду стадій розвитку конкуренції. Ці стадії різняться специфічними джерелами досягнення конкурентноспроможності на світовому ринку, а також за видами і ступенем розвитку успішно функціонуючих галузей і кластерів" [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Макросистеми, які демонструють високі темпи економічного зростання і розвитку, постійно оновлюють внутрішній організаційний устрій і вдосконалюють зовнішні зв'язки. Механізмом внутрішньої рефлексії та ефективним інструментом самовизначення в зовнішньому оточенні є конкурентна позиція національної економіки. Для забезпечення широких перспектив економічного зростання і стабільного розвитку недостатньо опиратися виключно на наявність досяжних виробничих факторів. Потрібно володіти здібностями і навичками, ефективно матеріалізувати їх у такі продукти, які найбільшою мірою задовольняють наявні потреби. Необхідне діалектичне розуміння умов, за яких ці здібності стають викликаєними зовнішнім оточенням. Макросистеми, що демонструють найбільш високі показники розвитку, не просто прагнуть при-

стосуватися до змін у зовнішньому оточенні, а активно впливають на них, чим відрізняються від принципів раціонального інкременталізму.

Результуюча вектора регулювання процесів розподілу факторів і створення факторних комбінацій макроекономічної системи спрямована на досягнення стану динамічної рівноваги з її зовнішнім оточенням. Хронологічне співвідношення часу зовнішніх впливів і відповідної реакції на них у межах макросистеми має відносний характер, що описується терміном "раціональний інкременталізм" [2]. Керуючі органи вдаються до інкрементального регулювання через неможливість отримання однозначних прогнозів щодо напрямів майбутніх змін в оточенні при одночасному розумінні невід'ємного зв'язку внутрішніх економічних процесів із зовнішнім середовищем. Управління, альтернативне інкрементальному організаційному розвитку, означає протиставлення зовнішнім умовам, а для макроекономічної системи це передбачає суттєву перевагу економічної, соціальної і політичної міцності над зовнішнім оточенням. Невизначеності в прогнозуванні майбутніх змін протиставляється інноваційний підхід до організаційного устрою, який виявляється у створенні передумов для ефективного розподілу факторів і оптимізації факторних комбінацій.

Виклад основного матеріалу. Здатність макроекономічної системи до розвитку залежить від її внутрішніх властивостей і ступеня прояву тих чи інших ознак. Економічні системи мають здатність зберігати в процесі взаємодії із зовнішнім оточенням значення існуючих перемінних у певних межах. Розвиток системи – це перехід з одного стану в інший зі зміною основних якісних параметрів. При цьому в одному відносно стійкому стані макросистеми створюються і накопичують вихідні умови для переходу до наступного, перетворення структурних складових відбувається відповідно до зміни внутрішніх потреб і зовнішнього впливу. Система у своєму розвитку прагне до стабільної досконалості, але на певному етапі, навіть за умов повної внутрішньої рівноваги, зовнішні чи внутрішні зміни змушують її до подальшого розвитку.

Зміна цільових настанов макросистеми рівня національної економіки окремої країни складається з визначення напрямку розвитку і відбувається усвідомлено відповідно до рішень на державному рівні. Обрання того чи іншого рішення відбувається в політичній структурній складовій макросистеми, якій підкорені підсистеми нижчого рівня. Розвиток соціальної сфери залежить від результатів економічної діяльності, яка визначається державним підходом до розподілу факторів виробництва. За умов радикального перегляду цільових настанов макроекономічної системи спостерігаються негативні явища, спричинені інертним відставанням виробничого сектора від політичної надбудови. Крім того, у цільових настановах щодо рівня і темпу еко-

номічного розвитку враховуються параметри кількісного і якісного характеру, які не можна чітко визначити на тривалу перспективу.

Найважливішою оціночною категорією суспільного виробництва за будь-якого типу господарських зв'язків є показник економічного зростання. При цьому мається на увазі збільшення основних результатів господарських процесів, до яких належать і дохідні показники, і видаткові, вимірювані в показниках валового продукту. Такий підхід до встановлення цільових орієнтирів не відображає безпосереднього зв'язку економічного зростання зі змінами ефективності використання виробничих факторів макросистеми і з діалектикою якісних параметрів соціальної сфери.

Крім абсолютного показника збільшення маси суспільних благ, велике значення має спосіб їх виробництва, тобто ціною яких витрат отриманий цей показник, яка ефективність господарської діяльності. У найбільш загальному вигляді досконалість факторних комбінацій розглядається економістами як співвідношення результатів на виході до витрат на вході. Такий підхід до ефективності, цілком прийнятний на рівні окремого господарського суб'єкта, спричиняє прояв низки неточностей при аналізі економічних систем більш високого рівня.

Створення і нарощування суспільного багатства у вигляді доданої вартості здійснюється сукупністю елементарних структурних складових макроекономічної системи – підприємницькими фірмами. Суттєву роль в організаційному розвитку макроекономічної системи відіграють ті еволюційні процеси, під впливом яких перебуває головна її складова – підприємницький сектор економіки.

Історія підприємництва знаходить своє відображення в ролі, яку воно відігравало і відіграє в становленні цивілізованого суспільства. Загалом ця роль може бути представлена як задоволення об'єктивно існуючих потреб через масову матеріалізацію результатів науково-технічного прогресу. З моменту становлення першого підприємства його роль еволюційно змінилася відповідно до об'єктивних вимог виробництва, організації збуту продукції і надання послуг, динаміки внутрішніх і зовнішніх зв'язків, підвищення ролі споживача і формування техніко-економічних виробничих і функціональних параметрів продукції [3]. Відбулися зміни в організаційних формах, характері діяльності підприємства, його місці в міжнародних економічних зв'язках.

На мікроекономічному рівні підприємницька діяльність координується через організаційний процес, який має визначену спрямованість, що звичайно формулюється у вигляді мети, підкореній національним інтересам. Індивідуальний підприємець організовує свою особисту діяльність, що є певним організаційним процесом індивідуума. Соціально значима підприємницька діяльність, як правило, виконується групою особистостей, які прагнуть до

досягнення загальних цілей. У цьому випадку організація виступає як об'єкт, підлеглий організаційному процесу, у межах якого потрібні самостійні управлінські дії. Зростання ролі підприємства в економіці держави спричиняє потребу в розробці і використанні методичних положень менеджменту нового, більш високого рівня [4].

Розвиток підприємства як активної економічної одиниці привів до індустріалізації суспільства і високого рівня інтеграційних процесів у міжнародне середовище. Зміни господарських, загальноекономічних, соціальних, суспільних, політичних процесів у державі стали можливими в результаті діяльності окремих підприємств і перетворили її в сучасну макроекономічну систему. Істотне місце в питаннях державного управління стало займати вирішення питань, пов'язаних з діяльністю підприємницьких структур, які завдяки наявності складних інтеграційних процесів у сучасному суспільстві являють собою окремі економічні макрорівні. Перенос акцентів із природних ресурсів як конкурентних факторів міжнародного рівня на капітал, людські ресурси й інноваційний потенціал, що розкриваються в межах підприємства, змушують сприймати процес управління державою як керування макроекономічною системою, яка складається з численних макрорівнів. Аналіз підходів до нарощування ефективності через підприємницьку складову макроекономічної системи дає уявлення про специфіку постановки і реалізації цілей за різних умов формування факторних комбінацій. В умовах суто адміністративного управління питання визначення цілей вирішується шляхом установлення планових показників директивного характеру. За ринкових умов цілі підприємницької діяльності зумовлені вимогою одержання максимального доходу, що, у свою чергу, дає зовсім інші орієнтири для визначення ефективності господарювання.

Висновки. Економічне зростання національної макроекономічної системи повинне розглядатися в контексті організаційного розвитку. Еволюція підприємницького сектора економіки привела до становлення матеріальної основи сучасного цивілізаційного устрою. У той же час, діалектичні зміни у підприємстві слід розглядати як таке цілісне суспільне явище, в межах якого реалізовані удосконалення організаційного механізму управлінської діяльності. Безпосередньо зі зміною ролі підприємницького сектора пов'язана і зміна значення базових категорій його цільових настанов, до яких слід віднести поняття економічної ефективності. Цільові параметри економічного зростання макрорівня реалізуються в межах підприємницького сектора, достовірність виміру ефективності функціонування якого залежить від ступеня адміністративного втручання у формування факторних комбінацій. Складність пошуку методологічних засад удосконалення управління розвитком макроекономічного рівня багато в чому визначається відомою

відомою концепцією ефективності, яка за викідних засад функціонування підприємства не дозволяє прямо враховувати об'єктивно існуючі потреби, що спонукає до використання інших оціночних критеріїв [5].

Бібліографічний список. 1. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. В.Д. Щетинина. – М.: Междунар. отношения, 1993. – С. 586–587. 2. Ефремов В.С. Стратегическое управление в контексте организационного развития // Менеджмент в России и за рубежом. – 1999. – № 1. – С. 3–13. 3. Дракер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: Новаторство і підприємництво: Пер. з англ. – К.: Україна, 1994. – 319 с. 4. Мильнер Б.З. Теория организаций / ИНФРА-М. – М., 1998. – 336 с. 5. Попова В.В. Результативність макрорівня: сутність концепції та методологія оцінки // Економіка України. – 2004. – № 11. – С. 42–48.

В.В. Попова, канд. екон. наук

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ВОЗРАСТАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ МАКРОСИСТЕМЫ В КОНТЕКСТЕ ОРГАНИЗАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Рассматривается проблема влияния эффективности сформированных факторных комбинаций и предпринимательского сектора на экономическое развитие страны. Поднимается круг вопросов, связанных с системными целенаправленными организационными изменениями и выходом отечественной экономики на современный уровень хозяйствования.

УДК 631.16:[633.85:6315]

Ю.А.Пріщенко, магістр

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ*

В останні роки рівень ефективності виробництва соняшнику в Україні має тенденцію до зниження. Більшість підприємств працюють на грані рентабельності саме завдяки виробництву цієї культури. Тому важливим є виявлення різноманітних шляхів підвищення ефективності вирощування соняшнику на прикладі Запорізької області.

* Науковий керівник - М.Ф.Соловійов, професор

<i>Пономаренко Н.М., Ковбиса О.М.</i> Формування механізмів партнерства великого (середнього) і малого агробізнесу на основі технології „бізнес-інкубації”	290
<i>Попов А.С.</i> Розмір зземлекористування в ринкових умовах	295
<i>Попова В.В.</i> Економічне зростання національної макросистеми в контексті організаційного розвитку	303
<i>Грищенко Ю.А.</i> , Підвищення ефективності вирощування соняшнику в Запорізькій області	307
<i>Прокopiшак К.В., Колач С.М.</i> Ефективність діяльності малих сільськогосподарських підприємств в умовах сталого розвитку сільських територій	313
<i>Рагуліна І.І.</i> Удосконалення методики розрахунку цукристості та порядку оплати за цукрові буряки	318
<i>Рябуха М.С.</i> Рівень оплати праці та її адекватність	323
<i>Савченко В.Д., Манько О.В.</i> Оптимізація структури посівних площ і операційних витрат на виробництво зерна	328
<i>Снісарь Д.С.</i> Стан та ефективність виробництва товарного насіння соняшнику в Харківській області	334
<i>Соколюк С.Ю.</i> Аналіз виробничо-технологічних показників роботи цукрових заводів Вінницької області	339
<i>Сосновська О.О.</i> Енергозбереження як фактор конкурентоспроможності свинарства	343
<i>Теласира М.П.</i> Заходи державної підтримки розвитку галузі рослинництва	349
<i>Улько Є.М.</i> Економіко-математичне моделювання на основі використання симплексного методу при оптимізації кормового раціону – одна з головних умов забезпечення ефективності в молочному скотарстві.....	356
<i>Федірець О.В.</i> Методичні засади контролю використання енергетичних ресурсів в аграрних підприємствах	364
<i>Філон І.В., Ситова М.О.</i> Податковий тиск на підприємство та шляхи його зниження	368
<i>Харбарович Н.В.</i> Регулювання експорту соняшнику за допомогою цінових важелів	374
<i>Худавердієва В.А.</i> Оптимізація економічних інтересів учасників відтворювального процесу сільськогосподарських підприємств	378
<i>Черевко І.В.</i> Екологічні проблеми оптимізації структури земельних угідь у Харківській області	383
<i>Шабінська С.А.</i> Економічна сутність та критерії ефективності сільськогосподарського виробництва в ринковій економіці	389